

פרפראות בפרשה

פנינים • חידושים • חידושי תורה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

תמוז התשפ"ו
מפסטר ויפתח הגלעדי (שופטים יא)

בס"ד

פרשת חקת

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בענייני דיומא ממפרשי ומדרישי חז"ל
בפרשת חקת 87 פסוקים = **הסוד הזה, נדב ואביהוא**
אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אני מגלה טעמיה, אבל לאחרי חקת. (ילקו"ש תשנ"ט)
יש קבלה ביד העולם דנדב ואביהוא נקברו בהר ההר סמוכים למערת אהרן הכהן ע"ה (בן יהוידע - סוכה כה:).
בפרשה 3 מצוות עשה (ספר החינוך)

עשה: פרה אדומה ■ טומאה של מת ■ מי נדה שמטמאין אדם טהור ומטהרין אדם טמא מטומאת מת בלבד.

ביום שישי פרשת חוקת נהגו להתענות. כתב המש"ב בשם המגן אברהם: איתא בכתבים שראוי לכל בר ישראל לבכות על שריפת התורה שמכח זה נמסרה התורה לקליפות המקום יחזירנה לנו במהרה בימינו. כתב התניא (תניא רבתי המיוחס לרבי יחיאל בן יקותיאל הרופא הרע"ד) ביום הששי פרשת חוקת נהגו היחידים להתענות שבאותו היום נשרפו עשרים קרונות מלאים ספרים בצרפת. ולא קבעו אותו בימי החודש, מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת התורה **זאת חקת התורה** מתרגמינן **דא גזירת אורייתא**. וגם בשנת ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות באותו היום כמו שמובא בסליחות שחיבר בעל השפתי כהן. (או"ח תקפ)

שבת פרשת חוקת – בשבת זו קוראין פרשת טהרה, והיא מסוגלת להיטהר ולהתקדש בו כיום הכיפורים. ומובא בספרים הקד'ו שילך בו לצדיקים לקבל בברכותיהם. ובשלי"ה הקדוש כתב ללמוד משניות פרה בשבת זו. וכ"כ הכף החיים או"ח תכט ו בפרשת פרה ראוי ללמוד משניות של מסכת פרה וכן בכל זמן וזמן המסכתות השייכות. והטעם לזה ע"פ מה דאיתא בסנהדרין ק"א ע"א כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר (משלי טו) **וְדַבַּר בְּעֵתוֹ מִה טוֹב**. וכ"כ במסכת סופרים (פ"ח ה"א) כל המזכיר פסוק בעונתו מעלה עליו כאלו בונה מזבח חדש ומקריב עליו קרבן. (אוצר הסגולות)

חידה בפרשה – אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעמיה, אבל לאחרי חקת. האם יש עוד מישהו שידע את טעמיה של פרה אדומה. יובן ע"פ מדרש פליאה - **מה ראה קרח לחלוק על משה, פרשת פרה אדומה ראה**. והוא טעון ביאור.

ידוע דקרח היה סבור להיות במקום משה, והנה מה ראה לזה, והלא כבר ידעו מדריגת משה בקריעת ים סוף ו**יאמינו בי-הזה ובמשה עבדו** (שמות יד לא), ואחר כך במתן תורה **בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם** (שמות יט ט). אך נודע דבפרה אמר השם יתברך למשה לך אני מגלה טעמיה של פרה (במ"ר פ"ט ו), שהיא בבחינת חקיקה, ולא ישיגה רק מי שנתעצם עם התורה לך, אבל לאחרי חקת. ולכך פירשו המפרשים מאמר שלמה **אמרת אהכמה והיא רחוקה ממני** (קהלת ז כג), שדרשו רז"ל (במ"ר פ"ט ג) שבקש לידע סודה של פרה אדומה, והיא בלתי אפשר רק שיהיה בעצמו החכמה. והיינו **אהכמה**, אבל **היא רחוקה ממני** דייקא. והנה קרח השיג מעלה גדולה, שהבין והשיג הענין של פרה אדומה, על כן בקש להיות כמשה, וידוע דראיה בכמה מקומות הוא לשון הבנה, כמו **ראה דבריך טובים** (שמואל ב' טו ג) וכמו **דבר י-הזה תעשו ראו צייתי אתכם** (יהושע ח ה) ורז"ל דברו בהעלם, שמכח שהשיג טעמו של פרה, הרהיב בנפשו עוז לחלוק על משה, וזה הוא מוסר גדול שאדם כזה בשביל גאותו נפל ונשבר. (ישמח משה)

זאת חקת התורה אשר צוה י-הזה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על. (יט ב) גזרה היא מלפני. אין לך רשות להרהר אחריה אמר הקדוש ברוך הוא, חקת חקתי, גזרה גזרתי, ואין אתה רשאי לעבר על גזרתי (תנחומא)
שאלה – מה הטעם דכתיב **לאמר** והיא חוקה שאינו יכול לפרש טעמה. וכבר כתיב **דבר אל בני ישראל**.

תשובה – כתיב (תהלים פא ד-ה) **תקעו בהדש שופר בכסה ליום חגנו. פי חק לישראל הוא משפט לא-להי יעקב**. לכאורה נראה שאומר טעם לשופר **פי חק לישראל הוא ואינו מובן**. אלא כשהש"י רואה כביכול טענות המקטרגים, והוא ית"ש רוצה להושיע את ישראל ולזכותם, והנה הוא ית"ש (משלי כט) **מלך במשפט יעמיד ארץ**, ושוואלים המקטרגים מה טעם יש בדבר להושיע את ישראל כיון שאין זכות ח"ו, אזי אומר הש"י בתורה וכמשפט הוא, כיון שישראל מקיימים מצות שהם חוקים בלא טעם, המשפט צדק הוא מדה כנגד מדה לזכותם ולהושיעם מבלי טעם. וז"ש **תקעו בהדש שופר וגו' פי חק לישראל הוא חוקה מבלי טעם**, והוא הנעשה **משפט לא-להי יעקב**, כן הוא המשפט צדק, כיון שמקיימים ישראל בחוקה מבלי טעם, אזי המשפט הוא שיוושעו מבלי טעם. וזהו הפירוש בתורה **זאת חקת התורה אשר צוה י-הזה בחוקה דייקא מבלי טעם בכדי לאמר, שיהיה הוא ית"ש יכול לאמר ולהשיב להמקטרגים, דמהראוי להושיע לישראל מבלי טעם, וכתורה וכמשפט הוא, כיון שהם מקיימים מצות בחוקה מבלי טעם**. (בני יששכר תשרי מאמר ג ד)

זאת חקת התורה אשר צוה י-הזה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על. (יט ב)
שאלה – מה הטעם דכתיב **על** בכתיב חסר ו'.

תשובה – לרמזו שעל ו' דברים פוסלים בה ומחסרים אותה מכשרותה. הניח עליה אפילו עור של סכין, עלה עליה זכר, דש בה, מום, ב' שערות לבנות או שחורות. (פנח רזא) שאפילו לא משכה בעול אלא עלה עליה לבד פסולה. (בעה"ט) שאם נתן עליה ידו ועבר מכאן והלאה הרי זו פסולה. היתה עוברת בנהר או עולה במעלה או יורדת בירידה ונתלה בזנבה, אם כדי לעזור לה כשרה ואם כדי שתעזור לו פסולה. (ספרי וזא)

זאת התורה אדם פי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים. (יט יד)

אמרו חז"ל (תמיד לב) 'הרוצה שיחיה ימית את עצמו', וכוננתם דייקים בעצמו **אדם פי ימות באהל** דאמרו על כך חז"ל (ברכות סג:). אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, דבני אדם בהייהם נקראים **מתם** (שווא) כדכתיב (דברים ב לד) **ונתתם את כל עיר מתם פרש"י - מתם - אנשים**. ובמותם נקראים **מתים** (צ"רה). רמז לכך שבחיים עומדים זה על זה וכל אחד מתאוה לבלוע את חברו והומד ומתאוה מה שיש לחבירו, ובמותם שוכבים זה אצל זה (כמו צ"רה) וזה רמז בחילוף שזה בשווא וזה בצ"רה, ואמרו ז"ל (אבות פ"ה) **הקנאה והמאנה והפכוד מוציאין את האדם מן העולם**, וזה רמזו חז"ל בצחות לשונם 'הרוצה שיחיה ימית את עצמו' היינו יהיה בחייו בגדר **מתים** (בצ"רה), ולא שיעמוד על חבריו לחמוד מה שבידם כי זה מוציא את האדם מן העולם. (אמרות ה)

והנה הטהר על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחסאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב. (יט ט)

שאלה – מה הטעם שהחמיר נכתוב בטומאת מת יותר מכל טומאות בעולם לעשותו אבי אבות הטומאה, שמטמא אדם וכלים, ואפילו עצמות אדם מטמאים. ותהליך הטהרה לאדם שנטמא למת הינו ארוך ומורכב. ואפר הפרה היא יקרא בדמים והמת אסור בהנאה.

תשובה – כדי שלא יהיו בני אדם מצויין אצל מתיקה מתוך חיבתם ויצטערו יותר מדאי. א"כ כדי שלא יהיו דורשים את המתים ובעלי אוב, לפיכך החמיר הכתוב בטומאת מת יותר מכל טומאות שבעולם, לעשותו אבי אבות הטומאה, שמטמא אדם וכלים, ואף מטמא באהל ועושה חרב כחלל. **כמו"כ** מפני כבוד הבריות שלא יעשו מעורם נודות ושתיחין, מעצמותיהן כלים להשתמש בהן [ארז"ל אמר לו הקדוש ברוך הוא ליתחזקאל: לך והחיה מתים בבקעת דנרא. פ"ן שהחיה אותם, באו עצמות וטפחו לו לאותו רשע על פניו. כשהיה רוצה לשתות בהם אמר נבוכדנצר: מה טיבן של אלו? אמרו לו: חבריהן של אלו מחייה מתים בבקעת דנרא. סנהדרין צב:] וזהו גנאי לבריות. וכן אמרו רז"ל (הולין קכב) מפני מה עור אדם מטמא? שלא יעשה אדם עור אביו ואמו שתיחין. מפני מה עצם אדם טמא? שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודין. ולפי חיבתן - טומאתן. שלא יתנו אותם עם התרומה ויאכלו אותם העעברים. וכן לענין טהרתם החמירו עליהם, לבקש אפר פרה שהיא יקרה בדמים. וגם שבביל להרחיקם מן המת, אסר מת בהנאה. לפי כשמתמא והוא משתמש בכלים טמאים יטמא כל אשר בביתו, ולכך ימנעו מלשמש בעור המת ובעצמותיו. (בכר שור)

וזהו הטמא ביום השלישי וביום השביעי והטמא ביום השביעי וכבס בגדיי ורחץ במים וטהר בערב. (טו ט)
בפסוק זה יש רמז גדול כי אף בזמן שאין אפר פרה יוכל אדם לטהר את עצמו פשדבק בהתמדת התורה, ולומד ומלמד על מנת לשמור ולעשות ולקיים.
וכבר אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה פ"ט ס"ב) יומו של הקב"ה אלף שנים, וכוונתם כי הימים אשר היו בתחלת היצירה שברא ה' יתברך דבעת ימי
בראשית, רומזים לששת אלפים שנה, שית אלפי שני הני עלמא, וחד חרוב הרומז לעולם שכולו שבת (סנהדרין ז.ז). הרי שכל יום מהימים האלה רמז
לארץ שנה. והנה התורה ניתנה בארץ השלישית, והמתחטא ביום השלישי כלומר שמתחטא ומטהר את עצמו מהתורה הנתנת ביום השלישי, אזי ביום
השביעי יטהר, כי אז תגמור טהרה בעולם הבא שהוא יום השבת, יום שכולו שבת. ואם חס ושלום לא יתחטא ביום השלישי, אזי ביום השביעי לא
יטהר, כי (ע"ג. ג.) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. (אצרות השל"ה)

ויבא משה ואהרן ומפני הקהל אל מועד ויפלו על פניהם וירא כבוד י-הוה אליהם. (כו ט)
שאלה – כאן כתיב קודם ויפלו על פניהם ואח"כ וירא כבוד י-הוה אליהם. מה הטעם שאצל בלעם הוא להיפך. דכתיב (כד ד) אֲשֶׁר מָחַזָה שְׂדֵי יַחְזָה
נפל וגלוי עינים. קודם נאמר ראה ואח"כ היה נופל.

תשובה – בלעם לא היה כדאי לראות זוהר הכבוד לכן לא היה בו כח לעמוד אלא מיד היה נופל בתחילת המראה. אבל אלו מיד שהרגישו שהיה רוצה
זוהר לבוא מיד נפלו על פניהם כבוד השכינה, כדרך עבדים שמשתחוים לאדוניהם, ואח"כ באים להקביל פניו, כך לאחר הנפילה נגלה אליהם,
אבל בלעם לא היה הנפילה לא ראה דבר. (רבינו אפרים, מושב קנים)

וירם משה את ידו וידו את הסלע במשהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם. (כז ט)
שאלה – למה נקראו המים יצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם. (כז ט) פרש"י – לפי שבראשונה לא הוציא אלא טפין; לפי
שלא צנה המקום להכותו, אלא ודברתם אל הסלע, והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא. אפרו: [שפ"א] צריך להכותו פבראשונה, שפ"א: והפית בצור
(שמות יז, ו) ונדפן להם אותו סלע והכה. לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים פשנסמלק הפאר.
שאלה – איך נסתייע מילתא שבא לידו סלע אחר. ולמה כעס עליו ה' יתברך.

תשובה – הטעם שהסלע הלך לו בין הסלעים להגדיל הנס כדי שיוציא להם משה מים מאיזה סלע שירצו ישראל. ואמרו ז"ל (פסיקתא רבתי פ"ו) הכל
מסייעין למלך, כ"ש שהכל מסייעין לממ"ה הקב"ה. ובה טעה משה ואמר (כז ט) שמועו נא המרים המן הסלע הנה נוציא לכם מים. שישאל ביקשו
מסלע אחר ואמר להם משה המן הסלע כמתמיה ואומר הלא לא לדבר אל הסלע הזה ציווני הקב"ה וכי מן הסלע הזה שלא נצטוינו לדבר אליו נוציא לכם
מים ועל ידי כן לא נתאמת אל ישראל הדבר לנס וקידוש השם כי אמרו משה שהיה רוצה במדבר ויודע ומכיר בסלעים המוציאים מים ולכן כעס
הקב"ה, וזהו כי לא האמנתם בי. וי"מ שהכעס היה על שדאמרו נוציא לכם מים כמדברים בעד עצמם ותלו הגדולה בעצמם, כמו (בראשית ט יג) פי
משחיתים ויחננו את המקום הזה. (פנתי רזא) וזהו כוונת הפייטן בפיטו לראש השנה באמרו על משה יען נוקש בעשר נחרת בו מיתות עשר. ר"ל בשביל
שנכשל בו כי אמר נוציא בנ' והול"ל 'יוציא' בל' בכינוי כלפי הש"ת. לכך מידה כנגד מידה נכתב עליו י' פעמים מיתת בתורה. (רא דמאר) אפר רבי
יוחנן, עשר מיתות כתובות עליו על משה, ואלו הן: הן קרבו ימיו למות: (דברים לב, ג); ומת בקר: (דברים ד, כב); פי אנכי מת: (דברים לא, ט); פי ידעתי אהרי
מותי: (דברים ד, כז); ואף פי אכתי מותי: (דברים לג, א); לפני מותו, (דברים לו, ז); בן מאה ופשישים שנה פמתו: (דברים לו, ז); וימת שם משה עבד ה': (יהושע א, א);
ויהי אחריו מות משה: (יהושע א, ב); משה עבדי מת. (דברים רבה י א)

המן הסלע הנה נוציא לכם מים. ישראל סברו כמשמעו, כלומר איך יוכל להיות שסלע זה יוציא לכם מים ומשה רצה לומר ההייתם סבורים שמן הסלע
הזה נוציא לכם מים כמו שנעשה, ולכן הקפיד הקב"ה, שהיה לו לפרש דבריו שידעו הכל בפירוש שהקב"ה נתן להם מים והוא לא דקדק בלשונו. (חוקני)
בא הכתוב לבאר מדוע באמת התגלגל הדבר לידו כך שבאה הטעות לידו משה להכות בסלע במקום לדבר אליו, ועל כך מפרשת התורה (כז ט) וירם משה
את ידו – משה הרים את האות י' מן הפסוק הקודם, שלא אמר יוציא לכם מים, אלא נוציא לכם מים ולכן התגלגל הדבר לידו כך שניף את הסלע
במשהו פעמים, כי עבירה – אפילו אם היא נעשית בשגגה גוררת אחריה עבירה אחרת. (אדרת אליהו)

כתב המב"ם (שמונה פרקים פרק ד) שהחטא היה לפי שכעס באומר (כז ט) שמועו נא המרים, ובא לכלל כעס בא לכלל חטא, והקב"ה דקדק עליו שהיה אדם
גדול, ואין ראוי לאדם כמוהו שיהיה כועס לפני עולו, במקום שאין ראוי בו הכעס, וכל כיוצא בזה בין האיש הוא חילול השם, מפני
שתנועותיו כולם אל הצלחת העולם הזה והעולם הבא, ואיך יראה עליו הכעס והוא מן הפעולות הרעות, ולא יבוא כי אם מתכונת רעה בנפש, ועל זה
אמר (כד ט) על אשר מריתם את פי למי מריבה, כי היו ישראל חכמים גדולים, וכאשר ראוהו שכעס והוא ע"ה אין בו פחיתות המדות, חשבו כי ה'
יתברך כעס עליהם בבקשת המים, ולולי זה לא היה כועס, ואנחנו לא מצאנו בזה כעס לה' יתברך. (שפתי כהן)

ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל. (כח ט)
חידה בפרשה – ראייה בפרשה שבכל ארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר לא היה רוצה נפש בשגגה.

תשובה – כתיב ויבכו את אהרן שלשים יום פל' בית ישראל מכאן שלא היה כל הארבעים שנה במדבר רוצה נפש בשגגה שהיה צריך לגלות למחנה
לויה, והיה נפרד מביתו וממשפחתו. שאמרה התורה (להלן לה כה) ברוצחים שישב שם עד מות הפהן הגדל, והיה להם לשמוח.

שאלה – מה הטעם דכתיב ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל ולא כתיב בני ישראל.
תשובה – לפי שהיה זה בשנת הארבעים בראש חודש אב והיו סבורים העם שימותו עדיין בט' באב במדבר, דכתיב (יז ט) במדבר הנה יפלו פגריכם,
היה זה לנחמה עבורם מיתת אהרן שגם אהרן ינוח אצל משכבותם, ולא יפמו בפגרי הנה לעולם התחיה, אלא יקומו לתחיה עם אהרן. שהרי על אהרן
אין ספק בדבר תחיית המתים, ויהיה הוא בבחינת 'מושך עצמו ואחר עמו'. משל למלך שורק צרותו, מה עשה? השליך מידו מרגליות והגביה את כולם.
אבל בית ישראל המה הטף והנשים שעליהם לא היתה גזירת המרגלים – המה בכו כולם על מות קדוש ה' מבלי להביא אותם בארץ. (משך חכמה)

וישמע הפנעני מלך ערד וישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילקחם בישראל וישב ממנו שבי. (כא א)
שאלה – היכן רמזו בפסוק מה שפירש"י – 'אינה אלא שפחה אחת'. מה הטעם שכתוב ממנו. הול"ל וילקחם בישראל וישב שבי.

תשובה – שבי ראשי תיבות שפחה בת ישראל. (מנחה בלולה)
וזהו ממנו שפחה ראשי תיבות שפחה בת ישראל. (מנחה בלולה)
וזהו ממנו שפחה ראשי תיבות שפחה בת ישראל. (מנחה בלולה)

ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי. (כב ט)
נחשת וישמהו על – ראשי תיבות עון, שעתידין לטעות בו ולעשותו עבודה זרה. (שפתי כהן)

שאלה – מה הטעם שמהש רבינו הניח את נחש הנחשת על עמדו לאחר שסיים את תפקידו, ואמרו ז"ל (תמיד לב) אינהו חכם – הרואה את הנולד, וא"כ
היה עליו לראות את העתיד ולהבין שאותו נחש יתח פתח לרשעים להפכו לעבודה זרה, ורק הזקיהו מלך יהודה עלד ושברו שלא יוכלו לעבוד אותו.

דכתיב (מ"ב יד ד) וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה פי עד הנמים והמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן.
תשובה – אותו נחש לימד את עם ישראל כלל חשוב מאוד, שכאשר אדם עושה תשובה, ישועתו תצמח מתוך הצרה עצמה, כמו שנאמר (ירמיה לו ז)
ומפנותיך ארפאך, שמהמכות עצמן מכין הקב"ה רטיה לאדם, לפיכך הניח משה רבינו את נחש הנחשת על עמדו, ללמד לדורות הבאים אחריו שאותו
נחש שהמית את ישראל כשחטאו הוא עצמו ריפא אותם כאשר שבו בתשובה. זה גם מסביר מדוע אסא ויהושפט הניחו את הנחש על מכוננו, על אף
שכבר בימיהם היו אנשים שעבדו בו ע"ו. שאותם חוטאים לא היו אלא חלק קטן מעם ישראל, וסברו אותם מלכים שעדיף שמעט יכשלו ולרבים הוא
ילמד דרך תשובה. אך הזקיהו המלך סבר שאפילו בשביל אותם מעט אנשים שעובדים בו ע"ו ראוי לבטל אותו ואין להתחשב בתועלת שתצמח לאחרים
כל עוד נכשלים בו בני אדם. (בניהו – חולין ז.)

אז יישר ישראל את השריה הזאת עלי באר ענו לה. (כג ז) יישר מלא י' – כי י' שירות הם: על הים. באר. האזינו. יהושע. דבורה. חנה. דוד. שלמה.
חזקיהו. ושירה לעתיד לבוא.

שאלה – האם יש הבדל בקריאת התורה בין שירת הים, שירת הבאר ושירת משה בפרשת האזינו.
תשובה – שירת הים ושירת הבאר אחד קורא ולא שנים. שירת משה (האזינו) ו' אנשים קוראים אותה וסימן הזי"ו ל"ד. (מס' סופרים פ"ב – הרוקח)

באר תפרוה שרים פרוה (כא יח) ר"ת בחשף כמו שאמרו ז"ל במחשפים הושכני (איכה ג ו) זה תלמוד בבלי שאז הבריר היה קשה יותר להוציא לאור
תורה וזה רמז בחשף פרוה נדיבי העם שעל ידי הלימוד הם מעלים אור התורה מהחושך. וזה בזכות משה רבינו שניצוצו מאירים בחכמים וז"ש במחשק
במשענתם. (הומת אנך) כתיב (דברים לג כא) פי שם חלקת מחקק ספון פרש"י – פי ידע אשר שם פנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק, והוא משה.

מה הטעם שמשו רבינו נקרא מחקק? מלשון חוק – לפי שהמושל יקרא מחוקק, לפי שנותן החוקים. (רד"ק) לפי שהמושל הוא מייסד מנהגים וחוקים
ירצה שימתנהגו בהם האנשים אשר הוא מושל עליהם – קרא את המושל מחוקק. (רלב"ג)

ויברך יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב. (שופטים יא ג) מפטיר.
שאלה – מהי משה של ארץ טוב מדוע שינו את שמה.

תשובה – איתא בירושלמי (שביעית פרק ו א) אפר ריב"ל כתיב ויברך יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב זו 'סוסיא' וקמה נקרא שמה טוב שפטרון מן
המעשירות. הטעם שהאנשים קראוהו כן מחמת יראת שמים שנתיראו מאד שלא יכשלו באיסורי טבל ושם אין את החששות האלה. (טעמא דקרא)